

Een smederij in Hattem

❖ J. van Dalfsen en D. Jonker

Bericht uit de Dijkpoorter van 1 oktober 2014:
“Miljoenenproject voor Consmema”

HATTEM – Het Hattemse bedrijf Consmema BV heeft de opdracht gekregen als partner in de bouw van een nieuwe fabriek in Drachten. Het Friese bedrijf Kijlstra Riolerijng begint met de bouw van een splinternieuwe rioolbuizenfabriek. De nieuwe rioolbuizen worden geproduceerd volgens een nieuwe methode. Het Friese bedrijf maakt straks gebruik van zogenaamd zelfverdichtend beton. Het beton komt bij deze aanpak in een mal en hardt daar vervolgens in uit. De machines en alle mallen die hiervoor bestemd zijn, zijn ontworpen door Consmema en worden ook door het Hattemse bedrijf geproduceerd. “Wij zijn natuurlijk enorm blij met deze opdracht. Het gaat om een miljoenenproject voor ons”, vertelt Johan Kooij, eigenaar van Consmema. Volgens planning is alles voor de zomer van 2015 gereed.”

V.l.n.r.: Klaas van Veen, mevrouw van Veen, Bertus van Veen. De foto is genomen bij de smederij, ± 1930.

(Foto: collectie Herm van Veen)

Trouwe lezers van de Dijkpoorter hebben bovengstaand bericht kunnen lezen en voor veel lezers zal het genoemde bedrijf geen onbekende zijn. Toch is het wellicht interessant stil te staan bij de ontstaansgeschiedenis van deze onderneming. Met de hulp van Herm van Veen, Antje van Dijk, Dirk Wolf en Johan Kooij hebben enkele redactieleden van de Vereniging Heemkunde Hattem die geschiedenis voor u samengevat.

Negentig jaar geleden, in 1924, werd aan de Eijerdijk nummer 36, een smederij gestart door Bertus (Bart) van Veen. Hij is de vader van Herm van Veen (geboren in 1937) die, in een gesprek met de redactie van Heemkunde, een aantal interessante wetenswaardigheden weet te vermelden met betrekking tot de ontwikkelingen van dit bedrijf. Gedurende het gesprek komen steeds meer herinneringen boven en wordt er een boeiend beeld geschetst van de historie van deze voormalige smederij.

Start en ontwikkeling van het bedrijf tot 1940

In de periode van 1924 tot 1940 werden er in de smederij voornamelijk kachels vervaardigd, die bekleed werden met vuurvaste stenen. Daarnaast

werden er allerlei producten geleverd voor de zandzuigers en elevatoren van de Verenigde Zandzuigers. Zandzuigers waren in die tijd actief rond Hattem, onder andere in het zogenaamde 'zandgat'. Het 'zandgat' was een zandwinningsplek op de rechteroever van de IJssel (stroomafwaarts gezien), recht tegenover de ingang van het Apeldoorns Kanaal. Het onderhoud van de pompen vormde een vaste driemaandelijke routine. Daarnaast stond men altijd klaar voor spoedreparaties. Dit kwam vrij vaak voor.

Andere belangrijke opdrachtgevers waren de Berghuizer Papierfabriek en TIMA.

In deze periode werkten er in de smederij, naast de vader van Herm, ook zijn oom Klaas (broer van Bart) en, wisselend, tussen de drie en vijf personeelsleden.

Herm weet nog een mooi voorbeeld van constructiewerk te vermelden.

Door de smederij van Veen werd er een stalen draagconstructie vervaardigd voor de ondersteuning van de galerij in het gebouw van de Gereformeerde

*Bertus van Veen staat als 2e van links op deze foto, Klaas van Veen geheel rechts. De andere 2 personen zijn onbekend. De foto is genomen rond 1930. Wie weet wie deze personen zijn?
(Foto: collectie Herm van Veen)*

Kerk Vrijgemaakt (artikel 31) in de Achterstraat. Het ruim 5000 kg wegende materiaal daarvoor werd, via de IJssel, vanuit Zutphen naar Hattem vervoerd. Het wegtransport was in die dagen nog niet zo goed ontwikkeld.

Het werk tijdens de Tweede Wereldoorlog

Gedurende de Tweede Wereldoorlog was er nauwelijks werk te vinden. De zandzuigerij lag stil en van de overige vaste klanten kwamen er maar mondjesmaat nieuwe opdrachten en bestellingen binnen. Vader Bart en oom Klaas hielden de zaak nog enigszins draaiende. Met betrekking tot producten en uitgevoerde werkzaamheden zijn bij Herm geen gedetailleerde gegevens meer bekend.

De eerste jaren na de oorlog

De eerste jaren na de oorlog werd er, in eerste instantie, vooral gewerkt aan het herstel van schepen, pompen en, later, aan de fabricage van zuigbuizen voor de zandzuigers. Vanaf 1950 leverde de smederij vooral constructiewerk voor diverse Hattemse bedrijven, zoals de Wolindustrie en de Zwarte Kip. Het betrof hier vooral staalskeletbouw.

In 1952 startte Herm - hij was toen 15 jaar - zijn werkzaamheden bij het familiebedrijf. Hij deed dat eigenlijk tegen zijn zin, zo vertelt Herm. Hij had liever door willen leren. "Maar, ach ja, het is nu eenmaal zo gegaan en het was goed zo."

De bedrijfsleiding wordt uitgebreid

In 1961 kwam Arie van Dijk bij de leiding van het bedrijf. Arie was eerder werkzaam geweest bij de Berghuizer Papierfabriek en is ook enige tijd vertegenwoordiger geweest van Hoover stofzuigers, maar al snel gaat hij samenwerken met zijn vroegere speelkameraad. Diverse oud-collega's van Arie uit de papierfabriek komen over naar de smederij aan de Eijerdijk.

Het leidinggevende tweetal wordt door Arie's weduwe, mevrouw Antje van Dijk, getypeerd als: Herm, de man die alles wat zijn ogen zagen kon maken en Arie, meer de bedrijfskundige organisator.

Na 1961 is Schokbeton Kampen een belangrijke klant voor het bedrijf.

Een nieuwe impuls

Arie en Herm geven vanaf 1970 het bedrijf een nieuwe impuls. De smederij werd verplaatst naar het bedrijventerrein aan de Burgemeester Moslaan en gaat verder onder de naam Consmema (Constructie, smederij en machinebouw). Op advies van Arie, werd er ook een aantal jaren - tot 1980 - samengewerkt met het bedrijf Birker. Birker vervaardigde, onder andere, metalen beslag voor doodskisten. Het bedrijf was gevestigd in de Oliemolen, op de hoek van de Dorpsweg en de Eijerdijk.

Herm van Veen
(Foto: collectie mevrouw A. van Dijk)

Arie van Dijk
(Foto: collectie mevrouw A. van Dijk)

Herm diept herinneringen op aan de werkzaamheden aan het vrieshuis van Kloosterboer. Daarnaast noemt hij de opdrachten van, onder andere, baggerbedrijf Goudriaan te Sliedrecht, Van Gelder Papier te Wapenveld (Berghuizer), Humarbo te Vaassen en Van den Berg kabelfabriek. Voor dit laatste bedrijf werden vooral kabelhaspels en kabelploegen gemaakt.

Vooraf het experimenteren met de kabelploeg, die in één beweging een 60 cm diepe sleuf kon trekken, leverde veel opwinding en hilariteit, aldus Herm.

Een andere belangrijke opdrachtgever was Deltares te Delft. Jarenlang werden er staalconstructies vervaardigd ten behoeve van meetproeven voor waterwerken en dijken.

Decorbouw voor de NOS

Een bijzondere opdrachtgever in deze tijd was de NOS. Met name in de decorbouw werd veel gewerkt met constructiewerk. Hierbij dient zeker vermeld te worden dat er intensief werd samengewerkt met de firma Nagelhout. Een fraai voorbeeld van die samenwerking wordt vermeld in een artikel van De Homoot van 21 september 1983. Hierin lezen we dat de beide ondernemingen een model van de zogenaamde Space-shuttle gebouwd hebben voor de Internationale Televisie Productie PVBA uit Brussel.

Veel werk voor de decorbouw werd uitgevoerd in Hilversum. Het was een drukke maar zeer interessante tijd met veel uitdagend werk. Vaak moest er onder grote tijdsdruk en op onregelmatige uren gewerkt worden. Intussen groeide het bedrijf en het personeelsbestand piekte soms boven de 40 man. Herm vermeldt nog dat men, in het belang van het bedrijf en de werknemers, steeds probeerde onder de grens van 35 personeelsleden te blijven; dan bleef men "klein metaal" en dat was financieel voordeliger.

Spaceshuttle

De periode 1979-2005

In 1979 overleed Arie van Dijk. Herm zette de leiding van het bedrijf alleen voort. In de daarop volgende jaren verkeerde de Nederlandse economie in een crisis, maar toch weet Herm het bedrijf redelijk staande te houden dankzij opdrachten uit de betonindustrie. Het betreft de vervaardiging van stalen mallen voor o.a. firma Van den Berg uit Raalte en Hokobeton. Daarna werd Stork een belangrijke klant. Herm geeft enthousiast aan dat de producten van Stork als volgt in elkaar staken: "Van binnen Stork, van buiten Cons-mema".

Bezigheden naast het werk

Op de vraag naar de bezigheden van deze ondernemer, naast zijn werk, toont hij, na enig zoekwerk, een boekje van de zwemvereniging Hatto Heim. Deze vereniging is door Herm opgericht in 1956. Hij was actief bij de vereniging betrokken als trainer en voorzitter. Ook was hij voorzitter van de zwemkring Gelderland.

Daarnaast was hij een actief en betrokken kerklid, getuige zijn ambt als ouderling van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt.

Opvolging

In 2005 stopt Herm met de leiding van zijn bedrijf. Vanuit de familie is er geen opvolger. Alle zes kinderen hebben opleidingen gevolgd die geen binding hebben met de bedrijfssoort van vader Herm. Of hij dat betreurt laat Herm in het midden.

Overname

In 2005 wordt het bedrijf overgenomen door Johan Kooi. Een jonge, ambitieuze, werktuigbouwkundig ingenieur uit Enschede. Johan heeft werkervaring bij o.a. Stork en Philips. Hij zocht in 2005 naar mogelijkheden om voor zichzelf te beginnen en leiding te geven aan een interessante onderneming. In dat jaar wordt hij eigenaar/directeur van Consmema. "Het bedrijf kon wel een opfrisser gebruiken", aldus Johan.

In de jaren die volgen werden er, naast de bestaande klanten, ook nieuwe afnemers gevonden en leverde het bedrijf ook nieuwe producten. Een voorbeeld van een nieuwe klant is Marin Wageningen, waarvoor constructies worden gemaakt voor experimenteel onderzoek voor de scheepvaart. Ook wordt gewerkt aan de verbetering van scheepsschroeven om de weerstand te verminderen.

Het bedrijf afficheert zich vandaag de dag als volgt: "Consmema: een onderneming voor de Prefab betonindustrie, Machine- en apparatenbouw, werkzaam voor On- en offshore, voor Watermanagement en Energie".

De aan het begin van dit verhaal vermelde miljoenenorder toont aan dat Consmema in goede handen is overgegaan. De toekomstplannen van Johan: een nieuw bedrijfspand.

Wat ooit begon als een kleine smederij aan de Eijerdijk wordt, wellicht op korte termijn, een grote onderneming op het bedrijventerrein van H2O.

Bronnen:

De Dijkpoorter van 1 oktober 2014

De Homoet van 21 september 1983 (o.a. te lezen via www.streekarchiefepe.nl)

